

การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำจากอัตลักษณ์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ: ระบำพระราชลัญจกร

The Creation of Thai Dance Performance in Rabam Show Representing of the Rajabhat University: “Rabam Pra Raj Cha Lanjakorn”

วันที่รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2567

สุนันtha เกตุเหล็ก¹

วันที่แก้ไขบทความ: 25 เมษายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 26 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

การแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำ เป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทยรูปแบบหนึ่งที่มีความงดงามทั้งในด้านกระบวนท่ารำ เครื่องแต่งกาย และการแปรแถวที่หลากหลายทำให้เกิดสุนทรียะในการแสดง โดยการแสดงในรูปแบบระบำมีจุดมุ่งหมายอยู่หลายประการ ซึ่งการแสดงรูปแบบระบำที่สะท้อนอัตลักษณ์ขององค์กร เป็นรูปแบบหนึ่งที่บ่งชี้ลักษณะเฉพาะขององค์กรผ่านการสร้างสรรค์ในแต่ละองค์ประกอบของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้เป็นอย่างดี ดังการแสดงชุด ระบำพระราชลัญจกร ที่อาจารย์ ดร.สุนันtha เกตุเหล็ก ได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยนำความหมายของสีที่ปรากฏในตราสัญลักษณ์พระราชลัญจกร ได้แก่ สีน้ำเงินที่สื่อถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ สีเขียวที่สื่อถึงสถานที่ตั้งในแหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สีทองที่สื่อถึงความเจริญรุ่งเรืองทางภูมิปัญญา สีส้มที่สื่อถึงความรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และสีขาวที่สื่อถึงความคิดอันบริสุทธิ์ของนักปราชญ์ มาออกแบบสร้างสรรค์ตามองค์ประกอบของการแสดง เช่น บทร้องได้ประพันธ์ในรูปแบบกลอนสุภาพ กระบวนท่ารำใช้การตีความหมายตามบทร้องผสมผสานกับจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ และแต่งกายแบบนางใน โดยยึดสีของเครื่องแต่งกายตามสีที่ปรากฏในตราสัญลักษณ์พระราชลัญจกรที่อยู่บนพื้นฐานของการรักษา สืบสาน และสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทย

คำสำคัญ: การออกแบบ สร้างสรรค์ นาฏศิลป์ไทย รูปแบบระบำ

¹ อาจารย์ ดร. สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: sunantha.k@dru.ac.th

The Creation of Thai Dance Performance in Rabam Show Representing of the Rajabhat University: “Rabam Pra Raj Cha Lanjakorn”

Received: February 14, 2024

Sunantha Ketlek¹

Revised: April 25, 2024

Accepted: April 26, 2024

Abstract

The Rabam performance was a type of Thai dance performance that was artistic and beautiful in the dancing movements, costumes as well and various dancing deployments. The Rabam had its objectives, one of them was to illustrate the identity of the institute, indicating the particular character of the institute through the creation of each dancing element in Thai dance performance. According to the performance titled “Rabam Pra Raj Cha Lanjakorn” by Dr. Sunantha Ketlek, the performance was created to reflect the identity of Dhonburi Rajabhat University by referring to the colors on the Royal Seal. The blue color referred to the Royal Institute, the green color referred to the place located in plentiful nature, the gold color referred to the progress of intelligence, the orange color referred to the success of the local culture, and the white color referred to the purity of the sages. The researcher took all the meanings of the colors to create each dancing element, for example, the lyric was composed in the form of a Thai octameter poem, the dancing movements were designed from the meaning of the lyrics together with the researcher’s imagination and the costume of lady-court character was referring to the colors appeared on the Royal Seal. Finally, the researcher created the Thai dance performance for conservating, inheriting, and developing the art of Thai dance performance.

Keywords: Design, creation, Thai dance, Rabam

¹ Lecturer in Dance and Drama Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: sunantha.k@dru.ac.th

บทนำ

การแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำ เป็นการแสดงที่เป็นชุดเอกเทศ หรือปรากฏแทรกอยู่ใน การแสดงโขน ละคร มีรูปแบบของการแสดงที่น่าสนใจทั้งในด้านของเรื่องราว เครื่องแต่งกาย และกระบวน ท่ารำ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบของระบำขึ้นมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแสดงในรูปแบบระบำที่สะท้อนอัตลักษณ์ขององค์กร แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะขององค์กรผ่าน การสื่อสารการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยการแสดงชุด ระบำพระราชลัญจกร เป็นผลงานสร้างสรรค์ทางด้าน นาฏศิลป์ที่ได้รับแรงบันดาลใจและแนวคิดมาจากการนำตราประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มาออกแบบสร้างสรรค์บนพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทยอนุรักษ์ที่ผสมผสานจินตนาการและความคิดของ ผู้สร้างสรรค์ผลงาน โดยคำนึงถึงการนำเสนออัตลักษณ์ที่มาพร้อมกับความงามในแต่ละองค์ประกอบเป็น สำคัญ

การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย

การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย เป็นการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นใหม่จากการนำองค์ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ มาบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ สร้างสรรค์และพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยมีแนวคิดใหม่จากแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน นำมาสู่กระบวนการออกแบบองค์ประกอบ การแสดง เช่น บทร้อง ทำนองเพลง กระบวนท่ารำ การแต่งกาย ดังที่ ฉันทนา เอี่ยมสกุล (2554, หน้า 38) ได้อธิบายเกี่ยวกับนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ไว้ว่า

นาฏศิลป์สร้างสรรค์ หมายถึงการคิดประดิษฐ์ท่ารำ หรือการออกแบบท่ารำอาจจะเป็นการรำเดี่ยว หรือระบำหมู่ หรืออาจจะเป็นการรำรายรำของตัวละครที่เกิดจากการคิด ประดิษฐ์หรือออกแบบท่ารำ การประพันธ์เพลง การแต่งกายขึ้นมาใหม่ โดยอาจจะ ยังคงโครงสร้างแบบแผนเดิม เช่น ยังคงใช้ลีลาท่ารำของนาฏศิลป์ไทย หรืออาจจะ ผสมผสานกับลีลาท่าทางตามสำเนียงเพลงของภาษาอื่น ตามความเหมาะสมของชุด การแสดง โดยมีองค์ประกอบของฉาก แสง สี เสียง เพื่อให้การแสดงนั้นสมบูรณ์ดัง วัตถุประสงค์

การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำ จึงเป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่ยึด โครงสร้างดั้งเดิมตามรูปแบบระบำที่แสดงพร้อมกันเป็นหมู่ โดยให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดกระบวน ท่ารำที่พร้อมเพรียงกัน สอดรับกับจังหวะและบทร้องในการแสดง มีการแปรแถวที่สวยงาม ผสมผสานกับ กระบวนท่ารำที่ได้ออกแบบสร้างสรรค์ขึ้นใหม่

การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยจากอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นาฏศิลป์ไทยเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่ใช้ศิลปะการแสดงเป็นตัวกลางในการสร้างการรับรู้ ให้กับผู้ชม และสะท้อนแนวคิดประเด็นสำคัญของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งการแสดงชุด ระบำ พระราชลัญจกร เป็นการออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำที่สะท้อนอัตลักษณ์ของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีด้วยการนำเสนอที่ปรากฏในตราสัญลักษณ์พระราชลัญจกรมาออกแบบสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ สมิตรา ศรีวิบูลย์ (2547, หน้า 57) ได้อธิบายเกี่ยวกับสัญลักษณ์ไว้ว่า

สัจจว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ใช้เป็นตัวแทนองค์กรได้เป็นอย่างดี มักมีที่มาจากสัญลักษณ์ที่นักออกแบบสร้างให้เกิดการจดจำขึ้นในใจผู้บริโภค เช่น เมื่อนึกถึงน้ำมันเชลล์เราจะได้นึกถึงเพียงแค่สัญลักษณ์รูปหอยเชลล์เท่านั้น แต่ยังไม่ถึงสีเหลืองและสีแดงที่ใช้กับสัญลักษณ์นั้นด้วย ดังนั้นในการวางระบบอัตลักษณ์ นักออกแบบจึงกำหนดสีอัตลักษณ์และโครงสีอื่น ๆ ที่ใช้ร่วมกับสีอัตลักษณ์นั้นขึ้นจำนวนหนึ่ง เพื่อให้การออกแบบมีความยืดหยุ่นได้บ้าง แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงไว้ซึ่งโครงสร้างอัตลักษณ์เดียวกัน

การสร้างอัตลักษณ์ขององค์กรผ่านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทย จึงเป็นการบ่งชี้ถึงลักษณะและภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี สร้างความรู้สึถึงพลังความยิ่งใหญ่ขององค์กรและประวัติความเป็นมาอันน่าภาคภูมิใจ ซึ่งการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร ได้นำอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมาสะท้อนภาพผ่านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยอย่างเป็นรูปธรรม

การออกแบบสร้างสรรค์การแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร

1. แนวคิดการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร

แนวคิดการแสดง เปรียบเสมือนเข็มทิศในการออกแบบองค์ประกอบของการแสดง เพื่อให้องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น บทร้อง กระทบท่ารำ เครื่องแต่งกาย มีความสอดคล้องกลมกลืนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยการวางแนวคิดของการแสดงระเบียบพระราชลัญจกรนั้น เป็นการออกแบบจากการนำอัตลักษณ์ของสถาบันมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบ และสื่อสารเรื่องราวผ่านศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำ

การแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร เป็นผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำที่อาจารย์ ดร.สุนันทา เกตุเหล็ก ได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2557 โดยนำแนวคิดมาจากสีและความหมายของตราประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานนาม “ราชภัฏ” และตราประจำมหาวิทยาลัย ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์การแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร โดยยึดหลักแนวทางในการแสดงรูปแบบระบำที่สื่อถึงความหมายของสีทั้ง 5 ที่ปรากฏในตราพระราชลัญจกร ได้แก่ สีน้ำเงิน สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว

+

ภาพที่ 1 “ตราพระราชลัญจกร” ตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ที่มา: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ม.ป.ป.

2. การออกแบบบทร้องทำนองเพลงและดนตรีในการแสดงชุด ระบายพระราชลัญจกร

การออกแบบบทร้องในการแสดงชุด ระบายพระราชลัญจกร มีแนวคิดในการออกแบบบทร้องที่สื่อถึงความหมายของสีต่าง ๆ ที่ปรากฏในตราพระราชลัญจกรทั้ง 5 สี โดยแต่ละสีมีความหมายดังต่อไปนี้

	สีน้ำเงิน	แทนค่าสถาบันพระมหากษัตริย์ผู้ให้กำเนิด และพระราชทานนาม “สถาบันราชภัฏ”
	สีเขียว	แทนแหล่งที่ตั้งของมหาวิทยาลัยซึ่งอยู่ในพื้นที่แหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม
	สีทอง	แทนความเจริญรุ่งเรืองทางภูมิปัญญา
	สีส้ม	แทนค่าความรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
	สีขาว	แทนค่าความดีอันบริสุทธิ์ของนักปราชญ์แห่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ม.ป.ป.)

จากความหมายของสีที่ปรากฏในตราพระราชลัญจกรนำมาสู่การออกแบบเรียบเรียงบทร้องของการแสดง ในรูปแบบกลอนแปดทั้งหมด 7 บท โดยได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร.พิมพ์วิภา บุรวัฒน์ เป็นผู้ประพันธ์บทร้อง ดังนี้

ปีพาทย์ทำเพลงร่ำระบำพรัดน

ร้องเพลงระบำพรัดน

ตราประจำราชภัฏจรัศคํา
เปรียบบณีสักสันพรณราย

เด่นสง่าสุดประเสริฐงามเฉิดฉาย
สื่อความหมายประดับไว้ในดวงตรา

ร้องเพลงลานนา

น้ำเงินงามสูงส่งองค์ราชัน
ราชภัฏแหล่งประสิทธิ์สรรพวิทยา
เชี่ยวชาญจิพรรณพทุกาพาสดชื่น
สิ่งแวดล้อมธรรมชาติพิลาสพิไล
ทองอุไรรุ่งโรจน์โชติสว่าง
จะไปแห่งหนใดไม่มีทราวม
สัมผัสศิลปกรรมเลิศล้ำค่า

ทรงก่อเกื้อสถาบันอันล้ำค่า
กาลต่อมาคือมหาวิทยาลัย
ถิ่นร่มรื่นชอนอยากมาพักอาศัย
สุขกายใจในสถาบันอันงดงาม
แจ่มกระจ่างคือปัญญาพาเกรงขาม
ศิษย์เรื่อนามครูฝึกฝนจนเชี่ยวชาญ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยได้สืบสาน
จำเนียรกาลผ่านพ้นยังเรื่อนรอง
นำความคิดกว้างไกลให้ศิษย์ผอง
ถือลอบของไทยไม่สิ้นถิ่นคนดี
เป็นเครื่องหมายชี้ชัดแห่งศักดิ์ศรี
สมดังที่เป็นสมบัติประดับไทย

วัฒนธรรมมีมาแต่โบราณ
ชาวพิสุทธิดุจนักปราชญ์ประสาทวิซซ์
ได้พัฒนาชีวิตงามตามครรลอง
ตราพระราชทานลัญจกรสุนทรสวัสดิ์
เกียรติเกริกไกรด้วยความงามพร้อมความดี

ปีพาทย์ทำเพลงร่ำระบำพรัดน

จากบทร้องในการแสดง บทแรกเป็นการกล่าวถึงตราประจำราชภัฏที่มีคุณค่าและความสวยงาม ซึ่งในแต่ละสีมีความหมายที่แฝงไว้

บทที่สองกล่าวถึงสีน้ำเงินที่มีความหมายถึงพระมหากษัตริย์ที่ก่อให้เกิดสถาบันอันล้ำค่า เป็นแหล่งให้ความรู้ และพระราชทานนาม “มหาวิทยาลัยราชภัฏ”

บทที่สามกล่าวถึงสีเขียวที่มีความหมายถึงมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในแหล่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่นมีความสวยงาม ทำให้เกิดความสุขกายสุขใจในสถาบันการศึกษา

บทที่สี่กล่าวถึงสีทองที่มีความหมายถึงความเจริญรุ่งเรืองทางปัญญา ศิษย์มีชื่อเสียงด้วยการฝึกฝนจากครูจนเชี่ยวชาญ

บทที่ห้ากล่าวถึงสีส้มที่มีความหมายถึงความเลิศล้ำทางด้านศิลปกรรม ความรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

บทที่หกกล่าวถึงสีขาวมีความหมายถึงความดีอันบริสุทธิ์ของนักปราชญ์ที่พัฒนาชีวิตของตนตามครรลองทำให้ชื่อเสียงเลื่องลือ

บทที่เจ็ดกล่าวถึงตราพระราชลัญจกรที่เป็นเครื่องหมายแห่งศักดิ์ศรีที่พร้อมด้วยความงามและความดี

ในการออกแบบดนตรีที่ใช้ในการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกรนี้ ใช้วงดนตรีปีพาทย์เครื่องคู่ ในการบรรเลงประกอบการแสดง โดยใช้เพลงร่ำระบำพรัดนในการเข้า-ออกของผู้แสดง เพลงร้องใช้

เพลงระบำปรัสน์ในการเกริ่นนำและเพลงลานนาใช้ในการบรรยายความหมายของสี่แต่ละสี่ที่ปรากฏใน
ตราพระราชลัญจกร

3. การออกแบบกระบวนท่าในการแสดงชุด ระบำพระราชลัญจกร

การออกแบบกระบวนท่ารำในการแสดงชุด ระบำพระราชลัญจกรนี้ มีกระบวนท่าการออกแบบ
ท่ารำจากการตีความหมายตามบทร้องผสมผสานกับจินตนาการและประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์ผลงาน
โดยกำหนดการใช้ท่ารำตัวนางตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทยด้วยการนำท่าหลักและท่าเชื่อมมาเรียงร้อยด้วย
ความประณีต โดยสามารถแบ่งการออกแบบกระบวนท่ารำออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ การออกแบบกระบวนท่า
ออก การออกแบบกระบวนท่ารำตามบทร้อง และการออกแบบกระบวนท่าเข้า

3.1 การออกแบบกระบวนท่าออก

การออกแบบกระบวนท่าออก ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบให้ผู้แสดงออกจากทางด้านซ้าย
และด้านขวาของเวที โดยใช้ลักษณะท่ารำเหมือนกันแต่ปฏิบัติท่าตรงกันข้าม ด้วยท่ารำมือซ้าย
จีบลอดแก้ว ระดับแ่งศีรษะ มือขวาจีบลอดแก้วส่งแขนไปด้านหลัง เมื่อมาถึงด้านหน้าเวทีจึงปฏิบัติท่ารำ
เหมือนกัน โดยเน้นความพร้อมเพรียงของการปฏิบัติท่ารำ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงในรูปแบบ
ระบำที่ทำให้เกิดความสวยงาม

3.2 การออกแบบกระบวนท่ารำตามบทร้อง

การออกแบบกระบวนท่ารำตามบทร้อง เป็นการออกแบบกระบวนท่ารำที่สื่อความหมาย
ตามบทร้อง โดยมีการแสดงกระบวนท่ารำ 2 แบบ ได้แก่ การรำพร้อมกัน และการให้ผู้แสดงออกมาแสดง
กระบวนท่ารำทีละสี่ด้วยการสลับกันออกมา โดยเรียงตามสี่ที่ปรากฏในบทร้องและให้ผู้แสดงสี่อื่นเป็น
กรอบด้านนอก หรือตั้งซุ้มด้วยท่าทางต่าง ๆ พร้อมกับการยึด-ยุบ ตามจังหวะเพลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทร้อง “จะไปแห่งหนใด”

บทร้องดังกล่าว เป็นบทร้องที่กล่าวถึงความหมายของสี่ทอง ผู้แสดงสี่ทองด้านซ้าย
ปฏิบัติท่า มือซ้ายจีบคว่ำ งอแขนข้างลำตัว มือขวาหงายมือ งอแขนข้างลำตัว จากนั้นมือซ้ายหมุนข้อมือ
แล้วพลิกหงายมือ งอแขนข้างลำตัว มือขวาพลิกตั้งมือ แขนตั้งระดับไหล่ ถอนเท้าขวา ก้าวเท้าซ้ายมา
ด้านหน้า แล้วย่นเท้าไปทางด้านขวา ศีรษะเอียงจากขวาไปซ้าย ผู้แสดงสี่ทองด้านขวาปฏิบัติท่ารำ
ตรงกันข้าม จากนั้นปฏิบัติซ้ำในท่าตรงกันข้ามอีกครั้งหนึ่ง และผู้แสดงสี่อื่นตั้งซุ้มด้วยท่าทางต่าง ๆ กัน

บทร้อง “แห่งศักดิ์ศรี”

บทร้องดังกล่าว เป็นบทร้องที่หมายถึงเกียรติศักดิ์ โดยผู้แสดงทั้งหมดปฏิบัติท่ารำพร้อม
กัน มือซ้ายจีบหงายด้านหน้า ระดับปาก มือขวาตั้งวงบน จากนั้นมือซ้ายหมุนข้อมือออกตั้งวงด้านหน้า ระดับ
ปาก มือขวาหมุนข้อมือตั้งวงบัวบาน ก้าวเท้าขวา กระดกเท้าซ้าย ศีรษะเอียงจากซ้ายไปขวา

นอกจากนี้การออกแบบกระบวนท่ารำตามบทร้อง ยังมีการใช้สัญลักษณ์ของการ
จีบลอดแก้วแทนการกล่าวถึงตราประจำมหาวิทยาลัย และสี่ต่าง ๆ โดยจะมีการใช้มือจีบลอดแก้วเป็นหลักใน
การออกแบบท่ารำ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสูงค่า และเชิดชูตราประจำมหาวิทยาลัยดังนี้

บทร้อง “ตราประจำราชภัฏ”

บทร้องดังกล่าว เป็นบทร้องที่กล่าวถึงตราประจำราชภัฏ โดยผู้แสดงทั้งหมดปฏิบัติท่ารำ
พร้อมกัน มือขวาจีบลอดแก้ว คว่ำมือด้านหน้าระดับอก จากนั้นเคลื่อนมือจีบลอดแก้วขึ้นระดับแ่งศีรษะ

มือซ้ายจีบล่อแก้ว ส่งแขนไปด้านหลัง ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้า แล้วเขย่งส้นเท้าทั้งสองขึ้น ศีรษะเอียงซ้าย ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสูงค่าด้วยการยกมือจีบล่อแก้วขึ้นสูง

บทร้อง “น้ำเงินาม” “เขียวขจี” “ทองอุไร” “ส้มสดใส” และ “ขาวพิสุทธิ์”

บทร้องดังกล่าว เป็นบทร้องที่กล่าวถึงสีแต่ละสี โดยผู้แสดงด้านซ้ายใช้มือขวาจีบล่อแก้ว ระดับแง่ศีรษะ มือซ้ายจีบล่อแก้วส่งแขนไปด้านหลัง ผู้แสดงด้านขวาใช้มือซ้ายจีบล่อแก้ว ระดับแง่ศีรษะ มือขวาจีบล่อแก้วส่งแขนไปด้านหลัง

บทร้อง “ลัญจกร”

บทร้องดังกล่าว เป็นบทร้องที่กล่าวถึงตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัย โดยผู้แสดงทั้งหมดปฏิบัติท่ารำพร้อมกัน มือทั้งสองหงายมือจีบล่อแก้ว ระดับอก จากนั้นเคลื่อนมือออกด้านข้างลำตัว ตั้งมือจีบล่อแก้ว ระดับวงกลาง

3.3 การออกแบบกระบวนท่าเข้า

การออกแบบกระบวนท่าเข้า ผู้แสดงทั้งหมดปฏิบัติท่ารำเหมือนกันด้วยท่ารำมือซ้ายจีบล่อแก้ว ระดับแง่ศีรษะ มือขวาจีบล่อแก้วส่งแขนไปด้านหลัง โดยปฏิบัติสลับข้างกัน ในขณะที่เคลื่อนที่ตามกันในลักษณะเลขแปดแนวนอน แล้วเคลื่อนที่เข้าเวทีทางด้านซ้ายของเวที

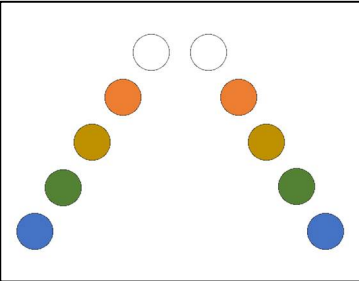
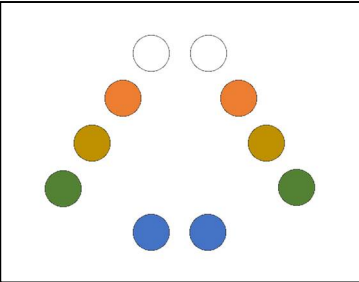
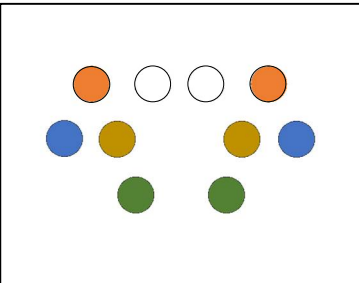

ภาพที่ 2 ภาพการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร
ที่มา: สุนันtha เกตุเหล็ก

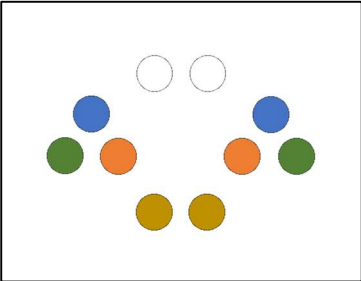
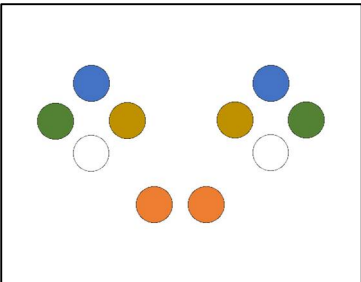
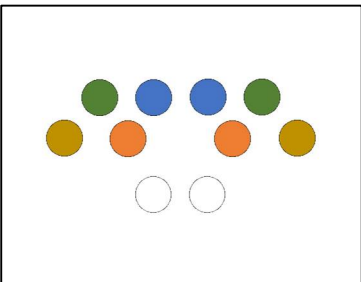
4. การออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร

การแสดงในรูปแบบระเบียบ เป็นการแสดงที่ใช้จำนวนผู้แสดงหลายคนทำให้การออกแบบพื้นที่ในการแสดงสามารถออกแบบการเคลื่อนที่แปรแถวได้หลากหลาย เพื่อให้เกิดความน่าสนใจชวนให้ติดตาม โดยการออกแบบการใช้พื้นที่ในการแสดงชุดระเบียบพระราชลัญจกร คำนึงถึงความสิ้นเปลืองเนื่องจากการเคลื่อนที่ และความหมายของบทร้องในการแสดงเป็นสำคัญ ซึ่งมีตัวอย่างการออกแบบการใช้พื้นที่ดังนี้

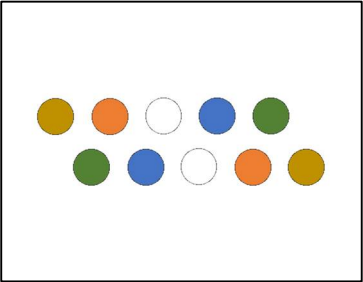
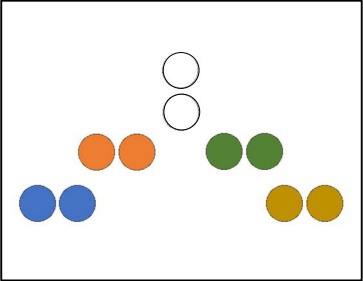
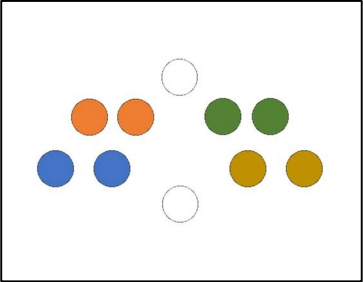
ตารางที่ 1 การออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระเบียบพระราชบัญญัติ

เนื้อเพลง	คำอธิบายการใช้พื้นที่	รูปแบบการใช้พื้นที่
ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำ ระบำพันรัตน์	นักแสดงออกจากทางด้านขวาและซ้ายของเวที มายิ่งตำแหน่งในลักษณะแฉวงวิหังโดยเรียงลำดับในลักษณะคู่สี่เริ่มต้นจากด้านหน้าเวทีได้แก่ สีน้ำเงิน สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว การออกแบบตำแหน่งนี้ คำนึงถึงการออกแบบตำแหน่งให้สมดุลแบบสมมาตร	
น้ำเงินงาม	นักแสดงสีน้ำเงินเคลื่อนที่มาตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที โดยสีอื่น ๆ อยู่ในตำแหน่งลักษณะแฉวงวิหัง โดยเรียงลำดับในลักษณะคู่สี่เริ่มต้นจากด้านหน้าเวทีได้แก่ สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว การออกแบบตำแหน่งนี้ แสดงให้เห็นถึงการเน้นผู้แสดงสีน้ำเงิน ซึ่งสอดคล้องกับบทร้องที่กล่าวถึงสีน้ำเงิน โดยใช้ตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที ในการกระตุ้นความสนใจของผู้ชม	
เขียวขจี	นักแสดงสีเขียวเคลื่อนที่มาตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที โดยสีอื่น ๆ อยู่ในตำแหน่งด้านหลังสีเขียว ในลักษณะของการกระจายไปตำแหน่งต่าง ๆ ของเวทีในลักษณะสมดุลแบบสมมาตร การออกแบบตำแหน่งนี้ มีการปรับตำแหน่งทางด้านหลังเพื่อนำติดตามและแสดงให้เห็นถึงการเน้นผู้แสดงสีเขียว ซึ่งสอดคล้องกับบทร้องที่กล่าวถึงสีเขียว โดยใช้ตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที ในการกระตุ้นความสนใจของผู้ชม	

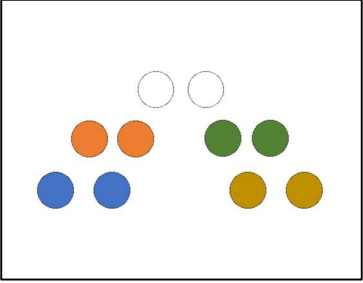
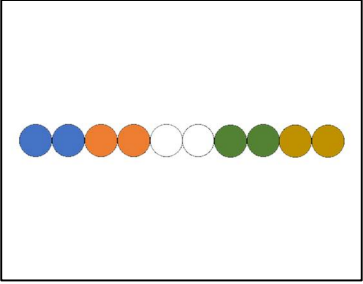
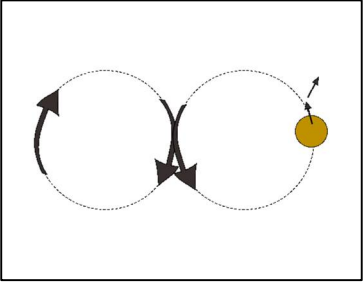
ตารางที่ 1 การออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระเบียบราชลัญจกร (ต่อ)

เนื้อเพลง	คำอธิบายการใช้พื้นที่	รูปแบบการใช้พื้นที่
ทองอุไร	นักแสดงสีทองเคลื่อนที่มาตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที โดยสีอื่น ๆ อยู่ในตำแหน่งด้านหลังสีทอง ในลักษณะของการกระจายไปตำแหน่งต่าง ๆ ของเวทีในลักษณะสมดุลแบบสมมาตร การออกแบบตำแหน่งนี้ มีการปรับตำแหน่งทางด้านหลังเพื่อให้หน้าติดตามและแสดงให้เห็นถึงการเน้นผู้แสดงสีทอง ซึ่งสอดคล้องกับบทร้องที่กล่าวถึงสีทอง โดยใช้ตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที ในการกระตุ้นความสนใจของผู้ชม	
ส้มสดใส	นักแสดงสีส้มเคลื่อนที่มาตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที โดยสีอื่น ๆ อยู่ในตำแหน่งด้านหลังสีส้ม ในลักษณะของการกระจายไปตำแหน่งต่าง ๆ ของเวทีในลักษณะสมดุลแบบสมมาตร การออกแบบตำแหน่งนี้ มีการปรับตำแหน่งทางด้านหลังเพื่อให้หน้าติดตามและแสดงให้เห็นถึงการเน้นผู้แสดงสีส้ม ซึ่งสอดคล้องกับบทร้องที่กล่าวถึงสีส้ม โดยใช้ตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที ในการกระตุ้นความสนใจของผู้ชม	
ขาวพิสุทธ์	นักแสดงสีขาวเคลื่อนที่มาตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที โดยสีอื่น ๆ อยู่ในตำแหน่งด้านหลังสีขาว ในลักษณะของการกระจายไปตำแหน่งต่าง ๆ ของเวทีในลักษณะสมดุลแบบสมมาตร การออกแบบตำแหน่งนี้ มีการปรับตำแหน่งทางด้านหลังเพื่อให้หน้าติดตามและแสดงให้เห็นถึงการเน้นผู้แสดงสีขาว ซึ่งสอดคล้องกับบทร้องที่กล่าวถึงสีขาว โดยใช้ตำแหน่งตรงกลางด้านหน้าของเวที ในการกระตุ้นความสนใจของผู้ชม	

ตารางที่ 1 การออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระบายพระราชลัญจกร (ต่อ)

เนื้อเพลง	คำอธิบายการใช้พื้นที่	รูปแบบการใช้พื้นที่
สุนทรสวัสด์	นักแสดงทั้ง 10 คน อยู่ในตำแหน่งแถวหน้า กระดาน 2 แถว แบบแถวฟันปลา โดยให้แต่ละแถวมีสีไม่ซ้ำกัน การออกแบบตำแหน่งนี้ เป็นการแปรแถว เพื่อให้เกิดความสวยงามและให้ทุกสีมีความโดดเด่นเท่าเทียมกัน จากการใช้ระดับแถวเดียวกัน	
เป็นสมบัติ	นักแสดงทั้ง 10 คน อยู่ในตำแหน่งแถววิหยาในลักษณะคู่กัน โดยเรียงลำดับเป็นคู่สี การออกแบบตำแหน่งนี้ อยู่ในช่วงท้ายของการแสดง จึงออกแบบให้เป็นลักษณะการตั้งข่ม โดยกำหนดให้ทางด้านซ้ายและด้านขวามีจำนวนผู้แสดงเท่ากัน เพื่อให้เกิดความสมดุล	
เกียรติเกริกไกร	นักแสดงเคลื่อนที่มาตำแหน่งแถววิหยาในลักษณะคู่กัน โดยเรียงลำดับจากตำแหน่งด้านหน้าทางด้านขวาของเวที ได้แก่ สีน้ำเงิน สีส้ม และตำแหน่งด้านหน้าทางด้านซ้ายของเวที ได้แก่ สีทอง สีเขียว โดยนักแสดงสีขาวหนึ่งคนอยู่ตำแหน่งตรงกลาง ด้านหน้าของเวที และนักแสดงสีขาวอีกหนึ่งคนอยู่ตำแหน่งตรงกลาง ด้านหลังของเวที การออกแบบตำแหน่งนี้ ได้ออกแบบการเคลื่อนที่ในลักษณะเส้นเฉียงที่เคลื่อนที่ไปตำแหน่งด้านซ้ายและด้านขวา โดยมีจุดตัดในตำแหน่งกลางเวที เพื่อให้การเคลื่อนที่นั้นมีลักษณะเป็นเส้น	

ตารางที่ 1 การออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระบายพระราชลัญจกร (ต่อ)

เนื้อเพลง	คำอธิบายการใช้พื้นที่	รูปแบบการใช้พื้นที่
ด้วยความงาม	นักแสดงเคลื่อนที่มาตำแหน่งแถววิหิงายในลักษณะคู่กัน โดยเรียงลำดับเป็นคู่สี การออกแบบตำแหน่งนี้ ได้ออกแบบให้ทางด้านซ้ายและด้านขวามีจำนวนผู้แสดงเท่ากัน เพื่อให้เกิดความสมดุล และไม่ซ้ำกับแถววิหิงายในช่วงต้นของการแสดง	
ปีพาทย์ทำเพลงรัว ระบำปรัตน์	นักแสดงทั้ง 10 คน อยู่ในตำแหน่งแถวหน้ากระดาน โดยเรียงตามคู่สี การออกแบบตำแหน่งนี้ แสดงให้เห็นถึงความมั่นคง หนักแน่น แสดงถึงความยิ่งใหญ่ และกระตุ้นความสนใจของผู้ชม ด้วยการให้ผู้แสดงทั้งหมดเคลื่อนที่มาด้านหน้าเข้าหาผู้ชม	
ปีพาทย์ทำเพลงรัว ระบำปรัตน์	นักแสดงทั้ง 10 คน เคลื่อนที่ตามกันเป็นเลขแปดแนวนอน โดยเรียงตามสี ได้แก่ สีทอง สีเขียว สีขาว สีส้ม และสีน้ำเงิน และวิ่งเข้าโรงทางด้านซ้ายของเวที การออกแบบตำแหน่งนี้ สื่อให้เห็นถึงการเดินทางที่ยาวนานและมั่นคงของราชกัฏ อีกทั้งยังคำนึงถึงจารีตทางการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่ให้ผู้แสดงเข้าเวทีทางด้านซ้ายของเวที	

จากการออกแบบพื้นที่ในการแสดงชุด ระบายพระราชลัญจกร แสดงให้เห็นถึงการใช้พื้นที่จากการเคลื่อนที่ การจัดวางตำแหน่งในการแสดงที่หลากหลายและสัมพันธ์กับบทร้องของการแสดง โดยเน้นตำแหน่งตรงกลาง ด้านหน้าเวทีเป็นสำคัญ ซึ่งเห็นได้จากการออกแบบตำแหน่งในบทร้องที่กล่าวถึงสีใดสีนั้นจะเคลื่อนที่มาในตำแหน่งตรงกลาง ด้านหน้าเวที และสีอื่น ๆ อยู่ด้านหลังในตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดมิติและสร้างความโดดเด่นให้กับสีที่อยู่ด้านหน้า เนื่องจากเป็นจุดที่ดึงดูดสายตาของผู้ชมมากกว่าจุดอื่น ๆ และออกแบบตำแหน่งของนักแสดงที่อยู่ด้านหลังด้วยการยึดหลักให้ตำแหน่งทั้งด้านซ้ายและด้านขวามีความสมดุลแบบสมมาตร ไม่เน้นหนักไปที่ข้างใดข้างหนึ่ง โดยมีการเคลื่อนที่สลับสับเปลี่ยนเคลื่อนที่ไปตำแหน่งต่าง ๆ บนเวที เช่น แถวตัววี แถวสลับฟันปลา แถวหน้ากระดาน โดยคำนึงถึงการ

เคลื่อนไหวที่เป็นลายเส้นให้มีความลื่นไหลต่อเนื่องไม่จุกจิกจนเกินงามและมีการเล่นระดับสูงต่ำเพื่อให้เกิดความสวยงาม

5. การออกแบบเครื่องแต่งกายในการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร

การออกแบบเครื่องแต่งกายในการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการแสดงที่บ่งบอกแนวคิดของการแสดง โดยคำนึงถึงการสื่อความหมายที่สอดคล้องกับแนวคิดของการแสดงในการนำเสนอความหมายของสีทั้ง 5 ที่ปรากฏในตราพระราชลัญจกร ได้แก่ สีน้ำเงิน สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว ผู้สร้างสรรค์จึงนำสีทั้ง 5 มาเป็นหลักในการออกแบบสีของเครื่องแต่งกาย ด้วยการแต่งกายแบบนางใน ห่มสไบเฉียง สีน้ำเงิน สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว แล้วห่มทับด้วยผ้ากรองทอง และนุ่งผ้าหน้านางตามสีที่ห่มสไบ โดยกำหนดให้ผู้แสดงแต่งกายสีละ 2 คน รวมใส่เครื่องประดับทองเกล้าผมเป็นมวยกลางศีรษะ ใส่เกี้ยวครึ่งซีก ประดับดอกไม้ตามสีของชุดเครื่องแต่งกาย เพื่อความสวยงามและสอดคล้องกับแนวคิดของการแสดง

ภาพที่ 3 ภาพการแต่งกายการแสดงชุด ระเบียบพระราชลัญจกร
ที่มา: สุนันทา เกตุเหล็ก

จากการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระเบียบจากอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นการนำองค์ความรู้พื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ไทยมาพัฒนาต่อยอดสู่การสร้างสรรคในองค์ประกอบต่าง ๆ ของศิลปะการแสดง ซึ่งก่อให้เกิดการแสดงชุดใหม่อันเป็นศิลปวัฒนธรรมที่งดงามที่สุดแทรกเนื้อหาของการแนะนำ ประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัย อีกทั้งยังสามารถนำแนวคิดและหลักการในการออกแบบมาใช้ในการจัดการเรียนสอนได้

บทสรุป

การออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระเบียบจากอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ: ระเบียบพระราชลัญจกรนี้ เป็นการนำอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏจากสีที่ปรากฏในตราพระราชลัญจกรทั้ง 5 สี ได้แก่ สีน้ำเงิน สีเขียว สีทอง สีส้ม และสีขาว มาสู่แนวคิดของการสร้างสรรค์ผลงาน

ทางด้านนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำ โดยได้ประพันธ์บทร้องขึ้นใหม่ พร้อมทั้งออกแบบกระบวนท่ารำ และองค์ประกอบอื่น ๆ โดยผู้สร้างสรรค์มุ่งเน้นการนำเสนออัตลักษณ์ขององค์กรผ่านศิลปะการแสดง ทางด้านนาฏศิลป์ไทย อันจะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยบนพื้นฐาน ของการรักษา สืบสาน และต่อยอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยในรูปแบบระบำจากอัตลักษณ์ของสถาบัน เป็นช่องทาง หนึ่งในการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยที่สะท้อนตัวตนผ่านศิลปะการแสดงได้อย่างเป็นรูปธรรม อันเป็น การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยได้อีกช่องทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

- ฉันทนา เอี่ยมสกุล. (2554). ศิลปะการออกแบบท่ารำ (นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์). กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (ม.ป.ป.). ความหมายของสีในตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. สืบค้นจาก <https://dru1.dru.ac.th/badge/>
- สมิตรา ศรีวิบูลย์. (2547). การออกแบบอัตลักษณ์: Corporate Identity. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.